

сти да студиозније зађе у анализу основних фактора који су условили појаву овог вишеструко интересантног покрета. Посебна вриједност њене студије је у томе што садржи доста поуздане критичке осврте на полазна гледишта и извјесне закључке раније писаних дјела о проблемима илиризма.

У уводу књиге навијештена је сва сложеност питања о коме расправља и донекле извршена категоризација литературе коју је требало имати при руци у току рада на монографији. — Четири главе књиге својим насловима упозоравају на начин истраживања историјског значаја свих политичких и других облика изражавања илирског покрета, односно хрватског националног препорода. У првој глави су доста исцрпно изложени социјално-економски и политички услови појаве илиризма. Посебно су дате оцјене политичког положаја Хрватске и Славоније, њиховог социјално-економског и националног развитка у првој половини XIX вијека. Друга глава приказује почетак покрета и друштвене основе које су омогућиле његову појаву. Одговарајуће мјесто дато је његовим идејним претходницима и инспираторима најпознатијих активности. Анализи социјалне базе илиризма поклоњена је нарочита пажња. Проблемима дру-

штвено-политичких тенденција у илирском покрету и његовом програму посвећена је трећа глава студије. Поред излагања теоретских основа, аутор је са посебним интересовањем расправљао о идеологији, програму и тенденцијама буржоазије и племства у илиризму тридесетих година, политички конзервативизма у њему и, најзад, приказана је потпунија активност покрета четрдесетих година XIX вијека. У посљедњој глави, четвртој, дат је исцрпнији преглед дјелатности присталица илиризма, с посебним освртима на њихов културно-просвјетни рад, на политичке борбе у Хрватској и Славонији у току четврте деценије, на однос према покрету у Војној Граници, Далмацији и Истри и, најзад, на одјеке које је покрет имао у првом реду у Словенији и Србији.

Закључак студије И. Лешчиловске истиче значај који је илирски покрет имао за друштвени развитак хрватског народа, за ширење националноослободилачких идеја и тежње зближавања југословенских народа. — Студији је приложен и врло користан регистар имена личности чија је дјелатност везана за илирски покрет и аутора који су касније писали о њему.

П. Ђ.

ИСТОРИЈА ЈУЖНИХ И ЗАПАДНИХ СЛАВЈА, Московский университет, Москва 1969, стр. 536

Совјетски, а особито раније руски, историчари одавно показују нарочито интересовање за историју Словена који живе ван граница СССР. Изучавањем прошлости словенских народа ван граница СССР бави се знатан број научника, међу којима и неке крупне личности совјетске историјске науке. У Москви постоји и Институт за славистику и балканистику. При Историјском факултету Московског државног универзитета постоји катедра за историју Јужних и Западних Словена, која је основана 1939. године. На овој катедри и неким институтима формирају

се кадрови за изучавање прошлости Јужних и Западних Словена, а њено наставно особље познато је не само по педагошком већ и по запаженом научном раду.

Први совјетски уџбеник за историју Јужних и Западних Словена за више школе објављен је 1957. године.

Овај нови уџбеник написали су чланови Катедре за историју Јужних и Западних Словена Историјског факултета Московског државног универзитета, која је и била задужена да организује читав посао око његовог писања, уз помоћ научника са неких других универ-

зитета и научних установа из Москве. Уџбеник је намијењен предавачима, студентима и ширем кругу јавности.

За разлику од ранијег уџбеника (који је обухватао период до 1945. године), у овом се обрађује историја народа Југославије, Бугарске, Пољске и Чехословачке до 1966. године, а и историја културе ових земаља и нека друга питања.

Уџбеник је подијељен на три дијела — према друштвеним епохама које обрађује: феудализму, капитализму и социјализму. Историја Јужних и Западних Словена у уџбенику се прати паралелно. Историја југословенских народа приказана је сажето и објективно, према понекад не и сасвим јасно.

На доста малом простору изложена је историја словенских народа који живе ван граница СССР,

и то прегледно, систематично и концизно. Узети су у обзир резултати савремене историографије, па је отуда овај уџбеник, у извјесном смислу, одраз савременог изучавања прошлости Јужних и Западних Словена, прије овега одраз совјетске историографије. У својој врсти, овај уџбеник представља једно од најбољих остварења. Широко и комплексно су захваћене све стране живота, зналачки су постављене пропорције. Особито интересантан је *Трећи дио*, у коме се први пут излаже период социјалистичке изградње у четири словенске државе до 1966. године. Многобројни детаљи нијесу нагомилани, већ прегледно изложени, а посебно је занимљив дио о културном развоју четири словенске земље.

Р. Јовановић

Др Драго Петровић, ИЗ ИСТОРИЈЕ ЗДРАВСТВЕНЕ СЛУЖБЕ У ЦРНОЈ ГОРИ, Медицински записи 20, Титоград 1967, 9—111

Преглед развитка здравствене службе у Црној Гори, исцрпно дат на основу архивске грађе, штампе и познате литературе, подражмијевајући и оно што су написали први француски љекари који су, у ствари, и започели ту праксу, — представља врло користан прилог упознавању прошлости ове земље.

Поред најважнијих уводних напомена, рад садржи шест поглавља са систематски изложеном пражом о развоју здравствене службе од почетка 1859. до октобра 1882. године.

Врло је уочљиво да су привредно-географски и политички услови живота становништва у овој земљи одавно карактерисали и његове здравствене прилике. Прије могућности примјене резултата научне медицине, до шездесетих година XIX вијека, свакако је било сазнања о болестима и начину борбе против њих. Одавно стицана искуства лијечења рана и разних болести указују на то да је етномедицина у Црној Гори била врло развијена. Од здравственог стања народа често је зависило и

његов економски положај (могућност приступа пазарима на територији сусједних држава и др.).

Прво поглавље садржи податке о раду девет дворских љекара, од којих су првих пет били француски војни љекари који су за краће или дуже вријеме по службеној дужности боравили у Црној Гори (Л. П. Тедески, Ж. Панкраци, А. Булоњ, Ж. Фрилеј и Ж. Феврије, који је присуствовао и бици против Турака на Вучјем долу 1876. године). Булоњ и Фрилеј су оставили и текстове о Црној Гори и здравственим приликама у њој.

Потом се излаже активност првих државних љекара (Ј. Ђустинијани, који је у Црној Гори био за вријеме колере 1867. године, Ј. Аслани, М. Вајзер и др.) до 1878. године.

Историјат санитарске службе у току црногорско-турског рата 1876/78, нарочито рада екипа руских љекара, заслужних за организовање војног санитета у Црној Гори, такође је документовано изложено, у трећем поглављу рада.